

Χιλή 1973: Η νομιμοφροσύνη στους «θεσμούς» έφερε την πανωλεθρία

Του Χάρη Παπαδόπουλου

Υπάρχει μια αυταπάτη διαδεδομένη σε πολύ κόσμο μέσα στην Αριστερά: Πως υπάρχει ένας πιο εύκολος, πιο ανώδυνος δρόμος για την κοινωνική αλλαγή, ο δρόμος των αργών και αποσπασματικών μεταρρυθμίσεων. Είναι αρκετά κοινή η προσδοκία να καλυτερέψει η ζωή των εργαζομένων σταδιακά και ήσυχα, χωρίς να τρομάξουν τα αφεντικά. Όμως, κάθε αγωνιστής και αγωνίστρια που επηρεάζεται από τη χίμαιρα της δήθεν αναίμακτης και αποτελεσματικής κοινωνικής μεταρρύθμισης θα πρέπει να μελετήσει στα σοβαρά την εμπειρία της Χιλής: Το πραξικόπημα του Πινοσέτ το Σεπτέμβρη του 1973 τερμάτισε με αγριότητα το πείραμα των ειρηνικών και προσεκτικών μεταρρυθμίσεων του προέδρου Αγιέντε* και της «Λαϊκής Ενότητας», πνίγοντας την Αριστερά στο ίδιο της το αίμα.

Μόνο τις πρώτες ημέρες του πραξικοπήματος, δεκάδες χιλιάδες μέλη των οργανώσεων της Αριστεράς και των συνδικάτων δολοφονήθηκαν από το στρατό. Η Χιλή είναι μια χώρα που ο πληθυσμός της δεν είναι πολύ μεγαλύτερος από αυτόν της Ελλάδας. Ολόκληρη η εργατική και νεολαιίστικη πρωτοπορία της χώρας κατέληξε σε ελάχιστο χρόνο στο σφαγείο.

Το κράτος δεν είναι ουδέτερο «εργαλείο»...

Στη Χιλή το 1973 αποδείχτηκε με τον πιο επώδυνο τρόπο πως το κράτος δεν είναι ένα ουδέτερο εργαλείο, ένα όπλο που μπορεί να το πάρει η Αριστερά στα χέρια της και να προχωρήσει σε βαθμιαίες αλλαγές και προσεκτικές κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Το κράτος ως σύνολο είναι το πιο παλιό, οργανωμένο, το πραγματικό και πιστό κόμμα της αστικής τάξης. Τα ανώτερα στελέχη του είναι συνήθως «κρέας με νύχι» με την κοινωνία του πλούτου και οι κατασταλτικοί μηχανισμοί του είναι οι πιο στοργικοί προστάτες των οργανώσεων της άκρας δεξιάς και της αντίδρασης. Την ώρα της κρίσης, αυτό το κράτος και ιδιαίτερα ο σκληρός πυρήνας του, ο στρατός και οι δυνάμεις καταστολής, δεν έχουν κανένα ενδιασμό για το αν θα υπηρετήσουν την κοινοβουλευτική «νομιμότητα» ή θα πατάξουν την κοινωνική ανταρσία.

Η Χιλή ήταν η μόνη χώρα της Λατινικής Αμερικής με τόσο διαρκή κοινοβουλευτική παράδοση, σχεδόν χωρίς πραξικοπήματα του στρατού στην ιστορία της μέχρι και το 1973. Κι όμως, ήταν ακριβώς αυτή η χώρα όπου η αγριότητα της καταστολής ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Και η τραγική τύχη του Αγιέντε και των αγωνιστών και αγωνιστριών της Αριστεράς επιβεβαίωσε το ρητό «Ουαί τοις ηττημένοις». Όταν οι πλούσιοι υπερασπίζονται τα κέρδη τους, δεν σταματούν μπροστά σε κανένα έγκλημα.

Η πολιτική του Αγιέντε

Στις 11 Σεπτέμβρη του 1973, ο σοσιαλδημοκράτης Αγιέντε έπεσε νεκρός με το όπλο στο χέρι, αντιμετωπίζοντας την έφοδο των φασιστικών τανκς στο προεδρικό μέγαρο. **Και μόνο για το ηρωικό θάνατό του, ο Αγιέντε υπήρξε ένα παράδειγμα εντελώς αντίθετο από τους λιπόψυχους ηγέτες της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας και της συμβιβασμένης Αριστεράς.** Επιπλέον, ο Αγιέντε στο τελευταίο ραδιοφωνικό του μήνυμα, λίγο πριν εισβάλλουν οι πραξικοπηματίες, φάνηκε να συνειδητοποιεί σε ποια δύναμη έπρεπε εξαρχής να στηριχτεί: το στερνό του διάγγελμα απευθυνόταν στην εργατική τάξη της Χιλής. Την καλούσε να

παλέψει για την απελευθέρωση από τη δικτατορία και για τη νίκη του σοσιαλισμού.

Όμως η πολιτική που ακολούθησε στα τρία χρόνια της θητείας του υπονόμωσε και το εργατικό κίνημα και τις προοπτικές αντίστασης απέναντι στα πραξικοπήματα της Δεξιάς. **Σε όλη τη θητεία του ο Αγιέντε υπήρξε φανατικός της μετριοπάθειας και παθιασμένος απόστολος του συμβιβασμού.** Ακόμη και τη στιγμή του εκλογικού του θριάμβου, το 1970, υπέγραψε σύμφωνο με τα δεξιά κόμματα πως δεν θα επιχειρήσει οποιεσδήποτε μεταβολές στο «βαθύ κράτος», δηλαδή στο στρατό και τη δικαιοσύνη. Αργότερα, όταν αντιμετώπισε τον ενθουσιασμό και την οργάνωση της εργατικής τάξης που ξεσηκώθηκε για να στηρίξει τον πρόεδρό της ενάντια στο σαμποτάζ των καπιταλιστών και την αντεπανάσταση, ο ίδιος ο Αγιέντε προσπάθησε να καταστείλει τους εργάτες συμμαχώντας με το διάβολο: Ο Αγιέντε ήταν αυτός που διόρισε 3 στρατηγούς στον τελευταίο ανασχηματισμό της κυβέρνησής του: Ένας από αυτούς, ο υπουργός Άμυνας, θα γίνει διάσημος λίγο μετά. Λεγόταν Αουγκούστο Πινοσέτ και έγινε ο μακελλάρης του προέδρου, αλλά και της εργατικής τάξης.

Η αστική τάξη κηρύσσει τον «πόλεμο»

Η εκλογή του Αγιέντε το Σεπτέμβρη του 1970 οδήγησε σε παροξυσμό τις αστικές τάξεις της Χιλής και των ΗΠΑ. Από την πρώτη στιγμή, τα κεφάλαια φυγαδεύονταν από τη Χιλή, ενώ το δικαστικό σύστημα ακύρωνε τις προσεκτικές αγροτικές μεταρρυθμίσεις. Δίπλα σ' αυτά προστέθηκε η λυσσασμένη εχθρότητα των ΗΠΑ και οι κάθε λογής απόπειρες οικονομικού στραγγαλισμού, ταυτόχρονα με τις διαδηλώσεις κατσαρόλας της Δεξιάς και την τρομοκρατία της φασιστικής οργάνωσης «Πατρίς και ελευθερία». Αλλά, μέχρι να έρθει η ώρα των στρατιωτικών πραξικοπημάτων, η αποφασιστική στιγμή της πάλης με τη Δεξιά ήρθε τον Οκτώβρη 1972, με την απεργία των ιδιοκτητών φορτηγών.

Η Χιλή είναι μια χώρα μακριά και στενή σαν μακαρόνι, με πάνω από 4.500 χιλιόμετρα μήκος. Με κομμένες τις μεταφορές, η Χιλή απλώς θα πέθαινε από οικονομική δυσπραγία και λιμό. Η απεργία των φορτηγών φαινόταν να πραγματοποιεί το φόβητρο του «σκελετωμένου χεριού της πείνας», με το οποίο απειλούν πάντα οι κεφαλαιοκράτες τους εργάτες. Όμως αυτή τη φορά το μαστίγιο των καπιταλιστών δεν τρόμαξε, αλλά ξύπνησε την ενεργητικότητα της εργατικής τάξης. Ο στρατός που κινητοποίησε ο Αγιέντε αποδείχθηκε πολύ λίγος για να οργανώσει τις μεταφορές τροφίμων και να αντιμετωπίσει το σαμποτάζ των αφεντικών. **Αλλά οι εργάτες και οι εργάτριες έφτιαξαν παντού επιτροπές τροφοδοσίας, κατάσχασαν φορτηγά και τρόφιμα και εξασφάλισαν την επιβίωση του κόσμου. Η απεργία των εργοδοτών και της CIA συντρίφτηκε.**

Οι επιτροπές βάσεις, αντιμετωπίζοντας τον οικονομικό πόλεμο των αφεντικών, ουσιαστικά ανέλαβαν χρέη τοπικών κυβερνήσεων, θυμίζοντας τα εργατικά Σοβιέτ στη Ρωσία του 1917. Περισσότερο γνωστά έγιναν τα **cordones industriales** και τα **comandos comunales**. Τα πρώτα ήταν επιτροπές εργοστασίων που φρόντιζαν τη συνέχιση της παραγωγής και κυριαρχούνταν από ενθουσιώδεις μαχητές και μαχήτριες της αριστερής πτέρυγας του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Τα δεύτερα ήταν επιτροπές στις φτωχογειτονιές που

οργάνωναν την τροφοδοσία, εξασφάλιζαν την παροχή νερού και ηλεκτρισμού και επιχειρούσαν να οργανώσουν τη λαϊκή αυτοάμυνα. Εδώ, έπαιζαν αρκετά σημαντικό ρόλο τα μέλη της Επαναστατικής Αριστεράς (MIR).

Όταν ανέλαβε το υπουργείο του, ο Πινοσέτ έστειλε το στρατό να τσακίσει πρώτα τους θυλάκους της επαναστατικής αριστεράς, με τις ευλογίες του Αγιέντε, ενώ ταυτόχρονα οργάνωνε το αιματηρό του πραξικόπημα.

Ένα διδακτικό επεισόδιο

Ένα επιχείρημα του Αγιέντε υπέρ του ειρηνικού δρόμου της Χιλής και της χρησιμοποίησης του κράτους για μεταρρυθμίσεις, ήταν πως ο χιλιανός στρατός διακατέχονταν ανέκαθεν από δημοκρατικές παραδόσεις. Αυτό παραδόξως ήταν σωστό, τουλάχιστον σε ό,τι αφορούσε συγκεκριμένους ηγέτες του στρατού. Έτσι, λίγο μετά την εκλογή του Αγιέντε το 1970 δολοφονήθηκε ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, στρατηγός Σνάιντερ. Τον δολοφόνησαν οι φασίστες του «Πατρίς και ελευθερία», επειδή ο στρατηγός είχε δηλώσει πως θα σεβαστεί το αποτέλεσμα των εκλογών. Αλλά και ο αντικαταστάτης του, ο στρατηγός Πρατς, ήταν φίλος των μεταρρυθμίσεων του Αγιέντε.

Τον Ιούλη του 1973 κηρύχτηκε νέα απεργία των ιδιοκτητών φορτηγών. Ο Πρατς, έχοντας την εμπειρία της αποτυχημένης δράσης του στρατού στην προηγούμενη απεργία, αλλά και των συνωμοσιών μέσα στο στράτευμα, πρότεινε στον Αγιέντε την παράδοση όπλων στην εργατική τάξη για να μην κατακυλήσει η χώρα στο χάος. Η απάντηση του Αγιέντε ήταν αξιομνημόνευτα άστοχη: «Όχι. Αυτή η επανάσταση θα γίνει χωρίς σταγόνα αίμα. Βασίζεται σε ειρηνικές αξίες και όχι στη βία». Ο Αγιέντε θα ζητήσει την παραίτηση του Πρατς και θα τον αντικαταστήσει άμεσα με τον Πινοσέτ. Αγιέντε και Πρατς επρόκειτο να πεθάνουν λίγο αργότερα δολοφονημένοι από τους φασίστες...

Συμπέρασμα

Στον πόλεμο, όπως και στην επανάσταση, δεν υπάρχει τρόπος να ξέρουμε από πριν το αποτέλεσμα. Αλλά, υπάρχουν τρεις προϋποθέσεις για να περιορίσουμε τις πιθανότητες πανωλεθρίας:

α) να μην έχουμε ποτέ και καμία εμπιστοσύνη στην αστική τάξη ούτε να ελπίζουμε ποτέ πως θα την αποκοιμίσουμε, θα ξεχάσει τα συμφέροντά της και θα αποδεχτεί την ήττα της χωρίς να δώσει μάχη με όλα τα μέσα

β) να ελέγχουμε πάντα τους ηγέτες μας

γ) να εμπιστευόμαστε μονάχα τη δραστηριότητα, την ευφυΐα, την οργανωτικότητα και τον ηρωισμό της εργατικής τάξης ΚΑΙ ΜΟΝΟ.

Δυστυχώς, στη Χιλή το 1973 παραβιάστηκαν κατάφωρα και οι τρεις.

•Το «Αλιέντε» είναι ένα πολύ διαδεδομένο λάθος προφοράς.